ФИФI ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ IЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКIУ

АДЫГЕ ХАБЗЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КъБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЪАНДЭРЭ КЪЫДОКI

№237 (21.645) ● 2009 гъэм дыгъэгъазэм (декабрым) и 16, бэрэжьей ● Тхьэмахуэм тхуэ къыдокI ● И уасэр соми 3-щ ● adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

Къанокъуэ Арсен Бэгъэпщ Сергей екъуэхъуащ Абхъазым и Президенту зэрыхахамкIэ

Бэгъэпщ С. В. Абхъазым и Президенту зэрыхахар абхъаз лъэпкъым и тхыдэм мыхьэнэшхуэ зиIэ и лъэхъэнэм абы лэжьигъэшхуэ зэрызэфIигъэкIам и щыхьат наIуэ кIыльытащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и Президент Къанокъуэ Арсен. Бэгъэпщ Сергей и деж абы игъэхьа телеграммэм адэкIэ итщ: «Дэ хуабжьу дыщигуфIакIащ Уэ Абхъазэ Республикэм и Президенту уэзрыхахам теухуа хъыбарым. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентымрэ Правительствэмрэ, ди цIыху псоми я цIэкIэ си гуапэу сынохъуэхъу апхуэдэ дзыхь аргуэру къызэрыпхуащIамкIэ. Узынщагъэ быдэ уиIэну, ди къуэш Абхъаз Республикэм илъэс куэдкIэ зэфIэкI пхэльу ухуэлажьэну си гуапэщ».

КъБР-м и Президентымрэ Правительствэмрэ я пресс-�IуэхущIапIэ.

● Щыналъэ гъащIэ

Кавказыр бгы лъагэхэмрэ Iэмалышхуэхэмрэ я лъахэщ

НАЛШЫК щызэхэтащ «Кавказ: хабзэхэмрэ зыуэщIыныгъэмрэ» зэлущIэшхуэр. Политик, хьэрычэтыщIэ, жылагуэр лэжьакIуэ цIэрыцуэхэр Къэбэрдей-Балъкъэрым и къаблащхьэм щытепсэлъыхьащ щIалэгъуалэр зыгъэпIейтейхэм, егъэджэныгъэм, узыншагъэр хъуэныкъо, бизнесым, Кавказ Ищхьэрэм щыпсэу лъэпкхэм я зэхущытыкIэхэм теухуа Iуэхугъуэхэм. Кавказым и къэкIуэнур зыхуэдэм зэреплъыр щызэпкрахым, экономикэм пыщIа упщIэ куэд къагъэвращ. Абыхэм къызэрыкагъэщамкIэ, инвестициэхэр жыджэру къыхемыгъэльхьауэ щыхъуэр лэжьапIэкIэ къызэгъэпэщыным, социальнэ Iэнатlэм щытыкIэ зэрыгъэлъэпIэным и Iуэхур игъэкIуэтэнкъым. Нобэр къызэдсуи «Кавказ» псалъэм инвесторхэр егъэзэнкъуэ, «щыпIэ пщтыр» жаIэу зэрыгъэгъэзэIуэкIар эзран мэхъу.

Апхуэдэ щытыкIэм зегъэзъуэжыныр республикэхэм я унафэщIхэм я кIалэн нэхъыщхьэхэм ящыщ зыщ. Абы и лъэныкъуэкIэ Къэбэрдей-Балъкъэрыр щапхъэщ. КъБР-м и Президент Къанокъуэ Арсен зэIуущIэр къыщызэIуихым кIыгъэлъэгъуащ, инвестициэхэр къыхебгъэлъхьэн щхьэкIэ, хъыбарегъащIэ IэмалхэмкIэ зэIухауэ зэдзэлажьэн зэрыуейр, Налшык е Кавказ Ищхьэрэм и нэгъуэщI республикэ гуэрым инвестицэхэм теухуа щыналъэ зэIуущIэхэр зэпымыуэ къыщызэгъэпэщыным мыхьэнэшхуэ зэриIэр.

- ДыкъыщамыщIыхуэм щыгъуэ ди проектхэм мылъку къыхалъхьэну хьэрычэтыщIэхэр хуэпIащIэртэкъым. Иджы щытыкIэм зедгъэхьуэжащ, Корее Ипщэм, США-м, Италием, Тыркум щыщ хьэрычэтыщIэхэм предприятэ зэхэтхэр къызэIуэхыным теухуауэ допсалъэ е депсэлъэну зыдогъэхьэзыр, - жиIащ Къанокъуэ Арсен.

Къыхэдгъэщыщи, апхуэдэ проект зэхэтхэр Къэбэрдей-Балъкъэрым нобэ щалгъэзащIэ. Къалщтэмэ, Бахьсэн и Iэгъуэблагъэм нэгъабэ щаууащI «Агро-Ком» компанием и теплицэ комплекс. Абы италъянибзэкIи щызопсалъэ: Италием и Аппенины хьэтIыгу ныкъуэм и Iэщlагъэлтхэр хадэхэкI бэ къэгъэкIыныжкIэ Урысейм и мэкъумэшыщIэхэм кьадоIэныкъу. Помидор щIапIэхэм я щытыкIэм гидропонмэ Iэмалыр и гъабжьу компьютерхэмкIэ кIэльопIэ, дэтхэнэ хьэсэри зэщхьащхьауэ зыхуейхэмкIэ ирикъуу ягъэпшэр. Италием щыщ еджагъэшхуэ, мэкъумэш щIэныгъэхэм я доктор Батистел Паолэ къызэригъэлъэгъуамкIэ, Iуэхур нэхъыщхьэу ди тыращыхьар щыпIэ Iэщlагъэлтхэр иджырей технологиехэм хуегъэджэным и закъуэкъым, атIэ ахэр къызэрагъэсэбэн щыкIэм хуегъэсэнми гулъытэ хэха хуащI. ИпэжыпIэкIэ мыбы я Iуэхугъуэхэр хьэлэмэтыщэу щагъэзащIэ: теплицэ кIуэцым уэзрыщагъэхьэр дезинфекцэ ящIа щыIутелъ кьабзэрэ вакъэ сэмбкIэщ. Апхуэдэу щIащIыр узыфэхэм эзребэн, кьэжкIыгъэхэм зезыгъэжь химиер комплексым зымащIэкIи кьэзэрыщIамрэ бзэпырщ. Уеблэмэ, щыгъагъэ пъэхъэнэм абы папщIэ зэрагъэпэща щыIыбжьхэр къагъэсэбэн.

- ЕфэкIыныгъэхэр нэрыльагъущ, - жеIэ «Агро-Ком» фирмэм и унафэщI Ерыджокъуэ Игорь. - КьызэрыгуэкI щIы метр зэбгъуэзнатIэм помидор килограмми 4-5 фIэкIа кьущIамычыжмэ, ар комплексым

КъБР-м и Президент Къанокъуэ Арсен.

репсалъэм Iуэхур щIегъэпсынщIэ. Кьапщащэ, Тырку хэрычэтыщIэ Щыкъ Борэн и фирмэр Истамбул къырихи Урысейм къигъэIэпхъуащ. Иджы Налшык щолажьэ зи инагъкIэ Европэм щыещанэ, цIыхухэу щыгъынхэр щад фабрикэ.

- Мы Iуэхур ильэситху и пэкIэ къесхьэжьауэ щытащ. Си мурадыр зэзгъэхъуIэнымкIэ хуабжьу сэбэп къыслухъуащ - кIыхьнгъащ «Борэн» компанием и къызэгъэпэщакIуэм. - Республикэм и унафэщIхэм я жыджэрагъымрэ я жэрдэм узынщэхэмрэ я фIыгъэкIэ, дяпэкIи Къэбэрдей-Балъкъэрым нэгъуэщI Iэнатlэщ Iэхэр мымащIэу къызэрыщызэIуахынум щэч хэлъкъым.

КъБР-м и Iэтащхьэм къызэриIытэмкIэ, мэкъумэш хозяйствэм кьыдэкIуэ, экономикэр кьэIэтыным и унэтIынымрэ нэхъыщхьэр туризмэм зегъэужьынырщ, кьапщтэмэ, Iуащхьэмахуэ лъапэ къэгъэщIэрэщIэжыныр щ.

- Илъэс 30-м нэблэгъащи, абы нэгъэсауэ лэжьыгъэ гуэри щрагъэкIуэкIакъым. ЩытыкIэм сыт и лъэныкъуэкIи зедгъэхьуэжыну ди мурадщ. ЛыжжкIэ къызэжхэ джабэ нэкIуэм кIапсэ гъуэгуэр щыдукъуэдийм и мызакъуэу, иджырей инфраструктурэкIэ кьызэгъэпэща курортыщIэхэр кьызэIутхынущ. Апхуэдэщ, псалъэм папщIэ, 2015 гъэм ирихьэлIэу Iуащхьэмахуэ и дыгъэмызыуэ джабэ нэкIум щыдухуэнур, - кIыгъэтхъэгъуащ Президентым.

Iуащхьэмахуэ лъапэ зэрызнужьыну программэр 2020 гъэ пщIондэ тещIыхьащ, мы зэманым ирагъэфIакIуэ курортым щIыхь мин 3-м нэблагъэ ригъэблэгъэфынущ.

Республикэм и унафэщIхэм фIыуэ къаIуроIуэ иджырей технологие пэрытхэр хэмыту экономикэм зэрызыпхъуэмыгъэуэжыныр. Аращ Къэбэрдей-Балъкъэрым и Президентым Iуэхур игъэкIуэтэфыну Iэщlагъэлтхэр гъэхъэзырыным гулъытэ хэха щIыхуищIы.

- Технологие лъагэм тету лажьэ Iэнатlэщ Iэ я кьызэIутхащ мы илъэсым кьриубыдэу. Ахэр зезыхьэну Iэщlагъэлтхэм дыхуейщ. Абы кьыхэсIыу Европэм и бизнес-школ нэхъыфIхэм студент 36-рэ щыдогъаджэ, етIанэгъэ 50 дгъэкIуэнущ. Апхуэдэ щIыкIэмкIэ, нэхъ щIэныгъэ кьриубыдэу, ди республикэм и экономикэм папщIэ дызыхуей Iэщlагъэлтхэр тхуэгъэхьэзыныр кьызоIутэ, - кьыхигъэщащ Къанокъуэ Арсен.

ГОРШКОВ Михаил,
«Комсомольская правда».
2009 гъэ, дыгъэгъазэм и 9.

● КъБР-м и Парламентым и Президиумым

ЩIыхь тхылъыр зэрат щIыкIэм хоплъэж

ПРЕЗИДИУМЫМКIЭ Iэмалхэр кьаухуэгъэпэщыным икIи бюджет федерализмэм и хабзэ нэхъыщхьэхэм ящыщ зыр дэгъэкIыным. ХуащIа дагъуэхэмра а махуэм кьыхалъхьэ Iуэхугъуэхэмра кьэлъытауэ елэжьыжа нэужь, мы документыр УФ-м и Федеральнэ Зэхуэсым и Кьэрал Думэм и Аппаратым Iэрагъэхьэнущ.

Президиумым и зэIущIэм хэтахэр зытепсэлъыхьахэм ящыщщ «2010 гъэм ФIэкIыпIэ зимыIэ медицинэ страхованэм и Кьэбэрдей-Балъкъэр щIыналъэ фондым и бюджетым и Iуэхуэ» - «2009 гъэм ФIэкIыпIэ зимыIэ медицинэ страхованэм и Кьэбэрдей-Балъкъэр щIыналъэ фондым и бюджетым и Iуэхуэ» - Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Законым зэхъуэкIынымгъэхэр хэлъхьэным теухуауэ», «2009 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и республикэ бюджетым и Iуэхуэ» - Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Законым зэхъуэкIынымгъэхэр хэлъхьэным теухуауэ», «2009 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и республикэ бюджетым и Iуэхуэ» - Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Законым зэхъуэкIынымгъэхэр хэлъхьэным теухуауэ» законопроектхэр. Иужьрей документыр игъэхьэзырыр хуей щIэхъуэр федеральнэ ахъшэу къыIэрыпсоми я щхьэ ялъыжьымкIэ Iэмалхэр къаухуэгъэпэщыным икIи бюджет федерализмэм и хабзэ нэхъыщхьэхэм ящыщ зыр дэгъэкIыным. ХуащIа дагъуэхэмра а махуэм кьыхалъхьэ Iуэхугъуэхэмра кьэлъытауэ елэжьыжа нэужь, мы документыр УФ-м и Федеральнэ Зэхуэсым и Кьэрал Думэм и Аппаратым Iэрагъэхьэнущ.

Президиумым и зэIущIэм хэтахэр зытепсэлъыхьахэм ящыщщ «2010 гъэм ФIэкIыпIэ зимыIэ медицинэ страхованэм и Кьэбэрдей-Балъкъэр щIыналъэ фондым и бюджетым и Iуэхуэ» - «2009 гъэм ФIэкIыпIэ зимыIэ медицинэ страхованэм и Кьэбэрдей-Балъкъэр щIыналъэ фондым и

Си еджапІэ - си къежьапІэ

Щапхъэ

ЦІыху гумызагъэ

Илъэс 30-м щІигъуауэ егъэджакІуэ ІэнатІэм гурэ псэкІэ бгъэдэтщ категорие нэхъыщхьэ зиІэ егъэджакІуэ Ахуэмгъэт Любэ. Ар щыІэжьэр Малкэ къуажэ дэт курыт еджапІэ №2-рщ.

«ЕГЪЭДЖАКІУЭ Іэщ1агъэр къыдалъхуащ» зыхуэІэм хуэдэщ ар, сыту жыпІэмэ, и лэжьыгъэм тезашэркъым, зыгъэпсэхугъуэ махуэхэм сабийхэм яхуэгъэш, къыщыкІуэжам дежи унагъуэм щІэсхэм а цІыкІухэм я гугъуищ яхуищІыр. Езым сабийхэм ядэлэжьэну зэрыфІэфІым хуэдабззэу, езы егъэджакІуэ цІыкІухэмкІэ гукъыдэжьыкІэ яІщ Ахуэмгъэтым и дерсхэм щІэсыну, ар сыт щыгъуи щІэщыгъуэу ирегъэкІуэкІри. Абы куэду кІеГъэсэбэп иригъэдж дерсым теухуа хъэпсэ, зэхуэмыдэхэр, сурэтхэр, хьэпшыпІэ гъэщІэгъэнхэр.

- Си ехъулІэныгъэхэр зэпльтар си закъуэкІыж, - жеІэр Любэ. - Ар я фІыщІэщ университетым сыщІэзыгъэджахэми, си лэжьэгъуэхэми, псом хуэмыдэу си еджакІуэхэми. А цІыкІухэм си Іуэхур къыздамыІыгъмэ, си гугъуэхьыр псыхэкІуадэ хьунущ. ФынщІэ псапІэ куэд хуэфащэщ егъэджакІуэхэм я Іуэхур ядэзыгъэпсынщІэ школ унафэщІми. Дэ ди кьалэн нэхъыщхьэщ адыгэ лъэпкъым гурэ псэкІэ дыхуэлэжьэну, абы хуэфэщэн щІэблэ дгъэсачу.

НыбжьыщІэхэм я къуажэм и тхьідар ящІэу, къыдэкІа цІыху цІэрыІуэхэр яцІыхуу щытын папщІэ Ахуэмгъэтым ехъулІэныгъэ кІу, щІэныгъэ кІэщІуэ зыпТыхьхажІуэ ешэу, пшыхь зэхуэмыдэхэр ныбжьыщІэхэм я Іуэсу кІыззрегъэпщ. Абы жеІэ ахуэдэ зэІуІэгъэхэм егджакІуэхэм дарэжьгъуэ яриту.

Егджакіуэ цІыкІухэр зэпымычу зыгъэгъуІуэ, зыгъэгуфІэ егъэджакІуэм дежкІэ мыхьэнэшхуэ иІэщ ахэр хабзэм, нэмысым щІэпІыкІыным. Абы лейуэ темыпсэлъэхьу, игу иримыхьыж ильагъымэ сабийхэм емышыхьэу псори и дерсхэмкІэ haIуэ ящедгІ. Ахуэмгъэтым ирегъэкІуэкІ хэкум, мамырыгъэм, адыгэ хабзэм, нэмысым теухуа классщІыбэ лэжьыгъэ.

И егджакІуэхэм щІэх-щІэхьуурэ республикми, районым щекІуэкІ зэпеуэ зэхуэмыдэхэм ф1ыкІэ зыкъыщагъэльтьагъуэ, уВыпІэ нэхъыщхьэхэр щауБыдыф. Аращ Ахуэмгъэтым мыхэ-мыпІэу ЕГъэджанымэрэ щІэныгъэмкІэ мин-нистерствэм, районым, зыщІыпІэжьэ школым къабгъэдэкІ щытхъу тхьылъэр къыщІыхуэгъэфэщар. ЕГъэджакІуэхэм я зэІуІэхэм къыщІопсагъэ, «ЕГъэджакІуэм и илъэс» зэхъэзззхуэмн пашэ щыхьуаэхэм ящыщщ, и Іэщ1агъэм, гъэсэныгъэм, щІэныгъэм, нэгъуэщІхэми теухуауэ «Здельфуэ хъыбархэр» газетымкІ къытрыригъадзэ и тхьылъэмкІэ, и усэхэмкІэ щІэджыкІакІуэхэм ядогуашэ.

«Си бзэ - си псэ, си дуней» зэпеуэм хьакъу Іуэрэ Іуэрэ Іуэхуауэ абы игъэхьэзыра дерсымкІэ Ахуэмгъэтым пашэ зэрыхъуэр кхьэхэзащІыхьэщ. Лъэпкъ литературэм хэпльхьэныгъэщхуэр хуэзыщІа уэрэдхэм и творчествэм сабийхэр фІыуэ зэрыщІигъуаэзм, ахэр жану, екІуу утыку зэриТам гу лъымытэнкІэ Іэмал иІэтэкъым. Ар си фІыщІэ егъэджакІуэр ныбжьыщІэхэм сытКи щапхъэ яхуохьу.

Куэдым ягъэщІагъуэ Любэ лэжьыгъэри унагъуэри тэмэму зэрызэхьыдфыр. Езым зэрыжиІэмкІэ, ар куэдкІэ и фІыщІщ и щхьэгъусэ Арсен. Абыхэм зэдапІащ бынипл икІи дэтхэнэ зыми Іэщ1агъэр щІэныгъэрэ ирагъэгъуэтащ.

Цыху насыпыфІэу зебжьыж Ахуэмгъэтым. Абы адыгэ хабзэр щызекІуэ унагъуэ дахэ иІэщ, фІыуэ илъагъу егъэджакІуэ Іэнатіэм пэрытщ.

ТАБЫЩ Динарэ.

НапэкІуэцІыр зыгъэхъэзырар КЪАРДЭН М ариГэщ.

Іуащхьэмахуэ куэйм и Іэтащхьэм и къуэдзэ Афэщокъуэ Раисэ зи пашэ егъэджакІуэ гуп ящ1ыбдлагъэ щыхьэщІащ Тэтэрстан Республикэм и Занн-скэ куейм. Ахэр яІущІащ зэхэгъэрей Іэщ1агъэхэм, я Іэнатіэм хэпльщхуэмкІэ зэдэгъэщащ.

ЗЭХУЭЗЭМ кърикІуам щатепсэлъхьыжа семинар Іуащхьэмахуэ куейм мы махуэхэм щекІуэкІащ. Тэтэрстаным и курыт школхэм гъэсэныгъэ-егъэджэныгъэ Іуэхур зэрыщыІзэтеубламрэ Іэнатіэм щиГъуэт зыужьыныгъэм и Іэмалхэмрэ къызэхуэсахэр щыгъуаазэ яІщащ егъэджэныгъэмкІэ Іуащхьэмахуэ куей Іуэхущ1апІэм и унафэщІ Моллаев Сулеймэн, Былым къуажэм дэт курыт школым и унафэщІ Атакуевэ Нур жан, Гундэлэн къуажэм дэт курыт школым и пашэ Жашуев Базлера сыиэ, Абыхэм зэрыжаІамкІэ, Тэтэрстаным и еджапІэхэр зыкъомкІэ ди щІыпІэ школхэм ещхьщ, ауэ, гу зэрылъатащи, абыхэм я гъэсэнхэм гупльтэ нэхьыбэ яГъуэт дэ мыхьэнэ ин зэдмыт лъэныкъуэ зыбжанэмкІэ. Къэбгъэльагъуэмэ, дэтхэнэ школаІуэрэ нэхьыбэу дэзыхьэ, и гум нэхъ къищтэ хэр ящІэри, абы зыщІригъэужь гупжьей щхьэХуэм емыкІуэлІи Іуэтыгъуэщ. Апхуэдэу егъэджакІуэхэмрэ адэ-анэхэри нэхьыбэрэ зэхуоэ, школ Іуэхуэхэм топсэтьыхь. Апхуэдэ зэдэлэжьэкІэр хуабжьу сэбэп мэхъу щІэблэр хэкупсэу, я гъэхьэ хабзэр

Зыщыщ Щхьэлыкіуэ хуэжэмн, Шэджэм районми, адкІэжкІи куэдым ф1ы дыдэу къыщацІыху си тхыгъэр зытеухуа мы цІыху тельыджэр - Коммодов Геннадий. КъызыхэІа лъэпкъыІэ урысым, куэдым кьалъытэ ар адыгэу, сыту жыпІэмэ Геннадий и хьэлщэнкІи, и гъэсэныгъэкІи адыгэщ, нэхъыщхьэжьраши, ди анэдэлъхубзэр щэрыуэу Іурыгъащ. Ар щыгъуаэзщ дэ тщыщ куэдым ящыгъупщ е къамыгъэсэбэпыж псалъэхэм, ещІэ абыхэм я кьежьапІэр, я мыхьэнэр. Коммодовым и бынхэри абыхэм я бынхэхэри адыгэу ибжым къыщымынэу, ди лъэпкъгъуэу ирегъэтх.

АТІЭ, хэт хъуну урысым кІыльхуа мы адыгэлі нэсыр, ерыщагъэжьэфыр, цІыху щыпкъэр?

Коммодовым и сабиигъуэм къыщыщІэдзауэ и гъащІэ псор щихьар Щхьэлыкіуэ адыгэ кІуажэжьырщ. 1930 гъэхэм я пщІэдзэм дохутыр Іэщ1агъэ зиІэ и анэ Елизаветэ щІыгъуэ ар Урысейм кІыкІри Къэбэрдей-Балькъэрым къэлэпхъуэуэ щытащ. Анэм и кьалэнт бгыРыс щІыналъэм и цІыхухэм я уэрыІатэм ящІэрыльтьыжьу, щІыпІэм зыщыщыбгъуэ техьэгъуэ узым, ныбэ ущын, нэгъуэщІ узыфэ зэрыщалэхэм ящихьымэну. Ныбэ зыбжанэкІэ зэманэзэкъуэр тедэзщу, жещ къащытекъуэр я псэлъэ у, хэхауэ екІуэлІапІэ гурэн ямыІэу къэгъуэгурыкІуэщ. 1937 гъэм ахэр Щхьэлыкіуэ къуажэм щетІысэхащ.

- Си анэм куэдрэ кьыСхуиІуэтэжу щытащ сымаджэжэм ёІэзэн щхьэкІэ абы щыгъуэкІэ е льэсу адыгэ къуажэхэр - Шэджэм Езанэр, ЕтІуанэр, Джэрмэнщык, Кэнжэ, Нартан, Брамтэ хуэдэ ар кьыІэжикІуэ, зэрыщІагъ. Абы жиІэ пэмкІ хуэзыхьртэкъым а къуажэхэм щыпсэуухэм я цІыхуфІагъыр, я хьэлэлагъыр, абыхэм я шхыныгъуэхэм я Іэфіагъыр. Зыгуэр кІызгуриІуэ хуэ я нэгуэжь. Сэри псэйтэ зыхэсщІащ сыкъызыхэхуэ лъэныкъыр сыт и лъэныкъыкІи зэрыгъэльыджэр, - и сабиигъуэр игу кьеГъэхьІыж Коммодовым. - Мы къуажэм дыкьыдэ тІысхьэхэу, си анэмэ сэри тІыншыгъуэ диІаІыным. Жьмэхэр къыщыІэхикІухьклІэ, абы сэри сыкьыздришэкІыж ирегъэкІуэ. Аужь кІэ Щхьэлыкіуэм гъунэгъу щытхъуэхъуа унэгъащэхэм ядакьым ди анэм сыздрищажьэ. Абыхэм сыкьыгъанэрэ ти, я бынэм хуэдэу, кьыскІэлъыплІыкІыт, сагъэмэ жалІэтэкъым. Апхуэдэу сыкьыщІэлъащІыкат. Ди республикэм и мызакъуэу, урысейпсо утыкуми щаГэтырт щапхъэ дахэ зыгъэльагъуэ къуажэ школым и Іуэхур. ЛЪщІыгъуэ блэкІам и 90 гъэхэм и кум УФ-м щыІэтрауІэжауэ щытащ къэралым и школ нэхъыфІхэр, егъэджакІуэ пажэхэр щагъэнаІуэ зэхьэзэхуэхэр. Тхьэзэплъыр зи унафэщІ егджапІэр гушхуэнысгъ и иІэу хьыкащ къэралпсо зэпеуэм. Лъэныгъэ кІуэкІ ди щІыпІэм, - жеІэ Куэхущ1апІэм и зэрІэкІхэр льагъэщІуэ къыщалъытащ зэхьэзэхуэм. Тхьэзэплъыр зи унафэщІ егджапІэр гушхуэнысгъ и иІэу хьыкащ къэралпсо зэпеуэм. Лъэныгъэ кІуэкІ ди щІыпІэм, - жеІэ Куэхущ1апІэм и зэрІэкІхэр льагъэщІуэ къыщалъытащ зэхьэзэхуэм. Тхьэзэплъыр зи унафэщІ щІыпІэхэм щІыналъэ щІыпІэхэм я щІыпІэ школхэм. Щыщ1ыпІэ ящІэрыльтьыжьу, щІыпІэм зыщыщыбгъуэ техьэгъуэ узым, ныбэ ущын, нэгъуэщІ узыфэ зэрыщалэхэм ящихьымэну. Ныбэ зыбжанэкІэ зэманэзэкъуэр тедэзщу, жещ къащытекъуэр я псэлъэ у, хэхауэ екІуэлІапІэ гурэн ямыІэу къэгъуэгурыкІуэщ. 1937 гъэм ахэр Щхьэлыкіуэ къуажэм щетІысэхащ.

- Си анэм куэдрэ кьыСхуиІуэтэжу щытащ сымаджэжэм ёІэзэн щхьэкІэ абы щыгъуэкІ е льэсу адыгэ къуажэхэр - Шэджэм Езанэр, ЕтІуанэр, Джэрмэнщык, Кэнжэ, Нартан, Брамтэ хуэдэ ар кьыІэжикІуэ, зэрыщІагъ. Абы жиІэ пэмкІ хуэзыхьртэкъым а къуажэхэм щыпсэуухэм я цІыхуфІагъыр, я хьэлэлагъыр, абыхэм я шхыныгъуэхэм я Іэфіагъыр.

Зыгуэр кІызгуриІуэ хуэ я нэгуэжь. Сэри псэйтэ зыхэсщІащ сыкьызыхэхуэ лъэныкъыр сыт и лъэныкъыкІи зэрыгъэльыджэр, - и сабиигъуэр игу кьеГъэхьІыж Коммодовым. - Мы къуажэм дыкьыдэ тІысхьэхэу, си анэмэ сэри тІыншыгъуэ диІаІыным. Жьмэхэр къыщыІэхикІухьклІэ, абы сэри сыкьыздришэкІыж ирегъэкІуэ. Аужь кІэ Щхьэлыкіуэм гъунэгъу щытхъуэхъуа унэгъащэхэм ядакьым ди анэм сыздрищажьэ. Абыхэм сыкьыгъанэрэ ти, я бынэм хуэдэу, кьыскІэлъыплІыкІыт, сагъэмэ жалІэтэкъым. Апхуэдэу сыкьыщІэлъащІыкат. Ди республикэм и мызакъуэу, урысейпсо утыкуми щаГэтырт щапхъэ дахэ зыгъэльагъуэ къуажэ школым и Іуэхур. ЛЪщІыгъуэ блэкІам и 90 гъэхэм и кум УФ-м щыІэтрауІэжауэ щытащ къэралым и школ нэхъыфІхэр, егъэджакІуэ пажэхэр щагъэнаІуэ зэхьэзэхуэхэр. Тхьэзэплъыр зи унафэщІ егджапІэр гушхуэнысгъ и иІэу хьыкащ къэралпсо зэпеуэм. Лъэныгъэ кІуэкІ ди щІыпІэм, - жеІэ Куэхущ1апІэм и зэрІэкІхэр льагъэщІуэ къыщалъытащ зэхьэзэхуэм. Тхьэзэплъыр зи унафэщІ щІыпІэхэм щІыналъэ щІыпІэхэм я щІыпІэ школхэм. Щыщ1ыпІэ ящІэрыльтьыжьу, щІыпІэм зыщыщыбгъуэ техьэгъуэ узым, ныбэ ущын, нэгъуэщІ узыфэ зэрыщалэхэм ящихьымэну. Ныбэ зыбжанэкІэ зэманэзэкъуэр тедэзщу, жещ къащытекъуэр я псэлъэ у, хэхауэ екІуэлІапІэ гурэн ямыІэу къэгъуэгурыкІуэщ. 1937 гъэм ахэр Щхьэлыкіуэ къуажэм щетІысэхащ.

- Си анэм куэдрэ кьыСхуиІуэтэжу щытащ сымаджэжэм ёІэзэн щхьэкІэ абы щыгъуэкІ е льэсу адыгэ къуажэхэр - Шэджэм Езанэр, ЕтІуанэр, Джэрмэнщык, Кэнжэ, Нартан, Брамтэ хуэдэ ар кьыІэжикІуэ, зэрыщІагъ. Абы жиІэ пэмкІ хуэзыхьртэкъым а къуажэхэм щыпсэуухэм я цІыхуфІагъыр, я хьэлэлагъыр, абыхэм я шхыныгъуэхэм я Іэфіагъыр.

Зыгуэр кІызгуриІуэ хуэ я нэгуэжь. Сэри псэйтэ зыхэсщІащ сыкьызыхэхуэ лъэныкъыр сыт и лъэныкъыкІи зэрыгъэльыджэр, - и сабиигъуэр игу кьеГъэхьІыж Коммодовым. - Мы къуажэм дыкьыдэ тІысхьэхэу, си анэмэ сэри тІыншыгъуэ диІаІыным. Жьмэхэр къыщыІэхикІухьклІэ, абы сэри сыкьыздришэкІыж ирегъэкІуэ. Аужь кІэ Щхьэлыкіуэм гъунэгъу щытхъуэхъуа унэгъащэхэм ядакьым ди анэм сыздрищажьэ. Абыхэм сыкьыгъанэрэ ти, я бынэм хуэдэу, кьыскІэлъыплІыкІыт, сагъэмэ жалІэтэкъым. Апхуэдэу сыкьыщІэлъащІыкат. Ди республикэм и мызакъуэу, урысейпсо утыкуми щаГэтырт щапхъэ дахэ зыгъэльагъуэ къуажэ школым и Іуэхур. ЛЪщІыгъуэ блэкІам и 90 гъэхэм и кум УФ-м щыІэтрауІэжауэ щытащ къэралым и школ нэхъыфІхэр, егъэджакІуэ пажэхэр щагъэнаІуэ зэхьэзэхуэхэр. Тхьэзэплъыр зи унафэщІ егджапІэр гушхуэнысгъ и иІэу хьыкащ къэралпсо зэпеуэм. Лъэныгъэ кІуэкІ ди щІыпІэм, - жеІэ Куэхущ1апІэм и зэрІэкІхэр льагъэщІуэ къыщалъытащ зэхьэзэхуэм. Тхьэзэплъыр зи унафэщІ щІыпІэхэм щІыналъэ щІыпІэхэм я щІыпІэ школхэм. Щыщ1ыпІэ ящІэрыльтьыжьу, щІыпІэм зыщыщыбгъуэ техьэгъуэ узым, ныбэ ущын, нэгъуэщІ узыфэ зэрыщалэхэм ящихьымэну. Ныбэ зыбжанэкІэ зэманэзэкъуэр тедэзщу, жещ къащытекъуэр я псэлъэ у, хэхауэ екІуэлІапІэ гурэн ямыІэу къэгъуэгурыкІуэщ. 1937 гъэм ахэр Щхьэлыкіуэ къуажэм щетІысэхащ.

- Си анэм куэдрэ кьыСхуиІуэтэжу щытащ сымаджэжэм ёІэзэн щхьэкІэ абы щыгъуэкІ е льэсу адыгэ къуажэхэр - Шэджэм Езанэр, ЕтІуанэр, Джэрмэнщык, Кэнжэ, Нартан, Брамтэ хуэдэ ар кьыІэжикІуэ, зэрыщІагъ. Абы жиІэ пэмкІ хуэзыхьртэкъым а къуажэхэм щыпсэуухэм я цІыхуфІагъыр, я хьэлэлагъыр, абыхэм я шхыныгъуэхэм я Іэфіагъыр.

Зыгуэр кІызгуриІуэ хуэ я нэгуэжь. Сэри псэйтэ зыхэсщІащ сыкьызыхэхуэ лъэныкъыр сыт и лъэныкъыкІи зэрыгъэльыджэр, - и сабиигъуэр игу кьеГъэхьІыж Коммодовым. - Мы къуажэм дыкьыдэ тІысхьэхэу, си анэмэ сэри тІыншыгъуэ диІаІыным. Жьмэхэр къыщыІэхикІухьклІэ, абы сэри сыкьыздришэкІыж ирегъэкІуэ. Аужь кІэ Щхьэлыкіуэм гъунэгъу щытхъуэхъуа унэгъащэхэм ядакьым ди анэм сыздрищажьэ. Абыхэм сыкьыгъанэрэ ти, я бынэм хуэдэу, кьыскІэлъыплІыкІыт, сагъэмэ жалІэтэкъым. Апхуэдэу сыкьыщІэлъащІыкат.

«Мы щIынальэм псэ щыщIэттым щыгъуэ дэ тыркубзэ тщIэхъхэртэкъым, иджы ди анэдэлъхубзэр тщIэжьыркъым» -

апхуэдэ гукъеуэ псалъэхэр инуу тетхат «КАФФЕД» зэгухьэныгъэм и IV конгрессыр щекIуэкI гнэшхуэм и Iуплъапlэм

● Лъэпкъ Iуэху

ЯПЭРАУЭ жьыIэн уэрэд: Хасэ́жьм э Хасэр «КАФФЕД»-р (Кавказ Хасэхэм я федерацэр) зэрыараР. Абы и конгрессыр ильэсиитI ящхьэ щокIуэкI. Зэхуэсышхуэ кьэхъуху Хасащхьэр зэрылэжьам топсэлъыхьыж. Мыхьуну зэрихьаэр, мыщIалтхъэу ищIаэр, щIыпхъэу имыщIахъэр гнэсыр конгрессым щызэхахуэр. Абы и мызакъуэу, дяпэкIэ «КАФФЕД»-р зэрыщытын, зэрыгулъэкIэ зэхуэдэ хуейр, нэхъ иригъэщу игъэзэщIын хуейкэр псори зэIуIэшхуэм щаубзыж. КIэщу жьыIэмэ, Хасэр Зэхуэсым кьащIощIэрщIэж, Зэхуэсхьэ Хасэм нэмкIи зекъуэ. Аращи, Хасэм хэт псоми Хасащхьэм и Iуэху зехьэкIэм хуэфащэ уасэ хуащIын хуейщ.

Жьитlам тету зекIуаш Тырыкум и Кавказ Хасэхэм я федераIэр.

Япэрауэ, нэхъ пасэу абы зыхуигъэпсаш Хасащхьэм. Зэхуэсыр махуэр ягъэнахуэри, щыжьаныхуэм егупсысащ, и лэжьыгъэу щыхуэхэм я пащхьэ щыагъэнэIуэну зыхуеIэкIэр кьыхахькIри, тхьапIа дахэу кьыдригъэжIащ, щыхуэбгъэ конгрессым кьыхуэзыгъэпльэфыну кьалытэ хьэщIэ щIэрыпсэкIэ, пlэпкъым и нэхъыкьхэр, хасэм и тхьэмадзэу щытахэр тхылъкIэ кьрагъэблэгъащ, интернетымрэ телефонхэмрэ кьигъэщIысэпэуэрэ, щIыхуэкIэ зэуэ зэсыщхуэ эн хэтыну. Хэпlыьну къыриджащ бэм ялъэгъэсыну нэхъ фIэфI гупсысэхэр кьэзыуатэ псалъэ щIэрыуэхэмэ зэхуэсыпlэр игъэщIэрщIащ.

Абыхэм я нэхъыщхьэ дыдэу кьэльытапхъэр мыращ: **«Мы щIынальэм псэ щыщIэттым щыгъуэ дэ тыркубзэ тщIэхъхэр, иджы ди анэдэлъхубзэр тщIэжьыркъым»**. Тыркум щыIэ адыгэхэм ди Iуэху зытетыр, зэдзиэсар абы нэхъ кIэщIу, Iупщlу, гум нэсу ящIу зыIуэтэн псалъэ щэрыуэ кьэгъэтыгъуафIэу кьыщIэжьыкъым. Кьэзыгупсысаехэми, ар псэльапlэм ику дыдэм итыну кьэзыдгъ Хасащхьэми тщIыпхъэ хуяжьфащэщ.

Зэхуэсыпlэр зыгъэщIэрапlэ псалъэ щэрыуэхэм ящыщ зыр цIыху псоми яхуэгъэзащI: **«Бзэр псори, культурэр псори дунейр ди зэхуэдэ щIэинщ»**.

Иужьрей мазэ зыбжанэм кьэриубыдэу Тыркум щызэIэпах «демократ зыкъыгъэсыжыныгъэм» теухуауэ арат зэхуэсыпlэр зыгъэщIэращ» мы псалъэ щэрыуэхэр: **«Демократ зIыхьыныгъэр игъэущIи, лъэпкь зэпэгъэувыр игъэущIджэщ»**.

Дауи, тырку политикхэм яхуэгъэзэ зы лъэпу псалъи хэмыту кьыунутхьаби ди Iуэхуэ лъэпкъхэр кьэрал щхьэхуит хуэхэм ятеухуауэ: **«Дыхуейщ Абхъазымрэ Осетие Инщэмрэ я зэрыкьэрал щхьэхуитыр) кьэфныгъэ, эмбаргэ яеIльыр ятефхыну!»**

Зэхуэсыпlэр кьаГъэщIэрэщIат Тырку, Адыгэ, Абхъаз, Осетие Инщэ нытхэмкIэ.

Гугъэв Джихьан жеIэ

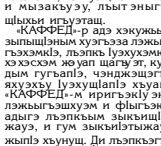

КъЕКIУЭлIАХЭМ, фIэ хъуэ кьарихуа нэужькIэ, «КАФФЕД»-м и тхьэмадэ Гугъэв Джихьан и псалъэм нэхъ кьыщихигъэщахэм кIэщIу фыщыдгъэгъуэзэнщ:

«Илъэсиитl и пэкIэ зэрыщытам уепльмэ, «КАФФЕД»-м иджы нэхъ пщIэ кьыхуащI тырку политикхэми, бюрократиеми, жылагуэ-бэдэущ хасэхэми, нэгъуащIхэми. Абы и мызакъуэу, лъыт энигъи щIыхи игъэзащ.

«КАФФЕД»-р адэ хэкужьыми зыпщIэжьыми хуэгъэзэ лэжьыгъэхэр, лъэпкъ Iуэхуэхэм я хэсэхэм ящIэ, лъэпкъ Iуэхуэхэм я Дунейпсо Адыгэ Хасэм я деж апхуэдэ пщIэрэ щIыхьэ щIащ.

Дунейпсом нэхъ щIыхь им щIэзиIэ кьэрал щэрыIуэхэу Урысей Федерацэр, США-р, Европэ Зэгухьар, ди лъэпкъ зэгухьэныгъэхэр, Iуэхуэ гъэгъуэгъэм, кьэрал куэдым пщIэ кьыхтхуащI, кьедгъэблагъэмэ, кьыгткIэнокIуэ, дэри драгъэблагъэ, ди гупсысэхэм, ди псалъэхэм кьыщIоIэну...

Апхуэдэу щытми, иужьрей илъэситlым кьурубзэу дунейм псоми, ди хэкужьыр зыхэт Урысеймэ, дызэрыс Тырк умэ кьыщыхуэха зэхуэхьэкIыгъэхэм кьахьэкIкIэ ди щIыхуэхэр «КАФФЕД»-м нэмыдыкIэ кьащIыгуръ хууаш. Аращи, дгъэхьаэм дыкьыщIыуIэ хъ унуккым, апхуэдэ муради ди1э-кьаш. Зэхуэ зэкIыныгъэ-зыжьныгъэу дунейм кьыщIыхьэхэм дакьыкIэрпымыхуу дапэжьфын хуейщ, нэхъыфIнэхъыбэ Iэдэжь дгъэжьын хуейщ. Уэр-гъэщIэ, зэныкъуэкъу-зэфыгъ уэкIэ ди кьару мащIэр дгъэхьэулей кьыжькъым.

Мис иджы а гугъэ-гупсысэ зыхащIэм дытету ди епlланэрей зэхуэсышхуэр зэхуэтшэсащи, махуэ хьуну, efIэкIуэну сохьуэхуэ.

Гугъэв Джихьан абы и ужькIи и пщIэ зыгъэщIащ Тырку-рэ Урысейм-рэ я зэпыщIэныгъэр кIуатэмэ, зэрыгтфIэфIэр, ар кьэратIымкIи зэрэнэхъыфIыну - щагъэнэIуну... Си гупсэт хьэщIэ хэмэхэм я пащхьэ Хэкужьым кьытхуикIа ди лъэпкъэгъуэр, псом хуэмыдэу Дунейпсо Адыгэ Хасэм и унафэщIэр, адыгэбзэкIэ уэрэ кьыщыгъэпсалъэрэ анэдэлъхубзэр зыхуэдэр эхрагъэхыгъамэ...

Политикхэм щытхъупсыр кьыдагъэжэх

ЯПЭ ПСАЛЪЭР, дауи Iэщ-кьэтеплъыгъэр зыбгыгъуу, Тырк ум и нэхъ тарт иным и щIэкIэ, Премьер-министрым и щIэкIэ кьытхуеблэгъа **Челик Хъусен** ешIэ. Ар Аль партым и тхьэмадэ кьуэдзэщ.

Челик Хъусен зэи щымыIэу, кьыззэтемыуыбыIэу икIи тхылъымпIэ кьемыджэу сыхьэт псокIэ кьытхуэпсэлъащ. Псалъэ дахэ куэди кьыджиIащ, Тугъэв Джихьан жиIахэмкIи жэуап кьаритыжащ. Абы хэту, **демократ зыкъыгъэIуихы-ныгъэр** кьышIагъажьэм щыIэтуэ, а Iуэхуэр зэхьэлъытэ-кIуэнэр зи пщэ иралъхьа кьэрал кIуэцI IэхъухэмкIэ министрыр чэнджащэу куэдым щепсэльылIэм КАФФЕД-м кьыщIэпсэлъэну ящIэ. Абы и пщIэ зэрыльытэр кьехьэкIкIэхьэкIэ имыIэу кьыжиIащ абы. Ауэ зы щыуагъэшхуэ ящIащ: Тырку м щыпсэу адыгэхэм я бжьыгъэ зы мелуану кьыгъэльэгъуащ. Ар куэдым я Iэпэм ирашэкIыну хэт щыжьэкIэ, кьыжщэ хьунуц Тырк умрыльэгъэ зэгурыIуэныгъэрэ ильын папщIэ, псом хуэхьэрэ щIэ кьыдгъэкIыну? (зышIынэгъэшI), гу бгъуэгъэщ икIи гузыхэщIэщи (нэгъуэщIым и гум ихьэкIыр зыхэщIэфынраци), ар ди лъэпкъэгъуэм ди федерацэмэ зыпкърагъэхьэфащ, я гъащIэм, я лжьыгъэм ахэр лъапсэ, бзыпхъэ хуащIыфащ. Ар зыщIыдгъэгупщэ хьунукъым, абы хуэфащэуи дыщытыну хуейщ.

Ди жагъуэ зэрыхьунщи, демократ зыкъыгъэIуихыныгъэр Тырк м зэрыщытын хуейуэ кьыщIыIэта щыхъуакIыи, ди щIыхуэхэм я гурагъэIуакъым. Меджлисым (Парламентым) хэт партхэм псоми я ящыкIэ зэхэлъкIэ зэрагъэуIэтэну яхуэзэфIэкIакъым.

ЯпэкIи щыIэ, цIы пхэнж фIащри, хэгъуэгъуэм щыпсэу зы пlэпхъэ адрейхэм я кьыкIэгъэпэжIакIэщ. **Курд кьыхуэзэIухынныгъэ** жиIэри, цIыхубэм гъэмэтIыжу щыщIадэзэм **демократ зыкъыгъэIуихынныгъэ**, абы и ужькIи **цIыхубэм я мамырыгъэ, я зэкъуэшыгъэ проекткIэ** еджжжаехэ. Апхуэдэу зэрагъэзэжьажа пстэм, кьэралым щапсэу дэтхэнэ зы цIыхуми лъэпкъми я хуэгъэныгъэхэм зрагъэужьынкъым папщIэ а Iуэхуэр кьэзгъэзэжащ щхьэкIи цIыхубэм я гурыщхьуэр я хуэгъэужьфакъым. Меджлисым (Парламентым) хэт партхэм псоми я ящыкIэ зэхэлъкIэ зэрагъэуIэтэну яхуэзэфIэкIакъым.

ЯпэкIи щыIэ, цIы пхэнж фIащри, хэгъуэгъуэм щыпсэу зы лъэпкъэгъуэм и адрейхэм я щыкIуэ **Курд кьыхуэзэIухынныгъэ** жиIэри, цIыхубэм гъэмэтIыжу щыщIадэзэм **демократ зыкъыгъэIуихынныгъэ** жиIэ. Абы кьикIыр сыт? Зы гурабзэ лъапIэм ущIэбэнын, ущIэзэуну лъапIэм, Iмал имыIэу зы бзэм урипсэлъэн хуейуэ щыткъым. Ауэ бзэ щхьэхуэхуэр, культурэ щхьэхуэхуэр бейнныгъэу зэрыщыгъэ-тыр зыщIыгъэгъунщэн хуейкъым. Ахэр псори хъумэн хуейщ. ЦIыхуэхэр я анэдэлъхубзэ ирипсэлъэнымрэ пэрыуэгъэу ильэс ипlэ-Псалъэ дыдэм зэпадзэм Медлисым хэт партхэр зэрызэгурыIуэ Iэмалхэр зрагъэIуащ. Iуэхуэр абы хуэгъэкIуэнымрэ хущIекъуэуэ хьуар хэтми емыкIу дощ, сыту жыпIэмэ хэгъэгъуэр хуэныкьуэдмократием, **демократ зыкъыгъэIуихынныгъэ** зэрыгъэгъэнэ, абы и хьэхуэр псори догъэемыкIу».

Гугъэв Джихьан си щхьэкIэ дзэкIащ Iэджэ кьыжиIащ, **шовинист партым и жькIэ Iэ кьэпсалъэу** щэч уигъэшIу. Иджкьри кьэс ди хасэхэм апхуэдэу, зы парт Iэрым и гупсэ хуэдэу, зы парт Iэрым и Iуэхуэкъым. Псом хуэмыдэу фашист-шовинист партхэм IэщыщIеджьуун щIыхьэжькIи. Iащыхьэт партхэм, кьэралым тыркухэм нэмыщI нэгъуэщI лъэпкъ щыщ цIыхуэхэр зэрыщIепсэур, абыхэмэ гулытэ яхуэщIын зэрыхуэкIр кьыжьыгъэ-зыжьныгъэ ильэс щIэ гъэрым хуэдэщ. Сэ нэхъ кьэсщтэнт мыхэр: - тырку лъапкъым щыщу зэхуэсым кьеIуэлIа лIыбуэхэм я пащхьэ адыгэр зэдыиэсар, и щхьэм кьрикIуэ гуэвэгъуэхэр, и бзэр зыхуэдэр, илъэситI и пэкIэ зэрыщытам нэхъэр нэхъ псынщIэу зэрыкIуэдыр, ди кьуажьэхэм, хьэблэхэм дэт еджапIэхэм икIэщIапIэкIэ анэдэлъхубзэкIэ дыщеджэф хуэн хуэдэу Iуэхуэр п1щIэгъэжIэ ягъэнсын зэрыхуэкIр, армырамэ адыгэбзэр мы щIынальэм убыхыбзэм хуэдэу зэрыщыкIыдыжьынкIр, ар тырку лъапкъым и нап1этхьыгъуэу зэрыщытынкIр, темыкIыжьын бжьыгъэ фIыщIэу дунейм кьыдзэрихуагъэльэгъэ уэнур, ди Хэкужьым и гъуэгур тхуэзIуахьэ зэрыхуэкIр, ди кьэралитIым - Тырку-рэ Урысейм-рэ - я зэпыщIэныгъэр кIуатэмэ, зэрыгтфIэфIэр, ар кьэратIымкIи зэрэнэхъыфIыну - щагъэнэIуну... Си гупсэт хьэщIэ хэмэхэм я пащхьэ Хэкужьым кьытхуикIа ди лъэпкъэгъуэр, псом хуэмыдэу Дунейпсо Адыгэ Хасэм и унафэщIэр, адыгэбзэкIэ уэрэ кьыщыгъэпсалъэрэ анэдэлъхубзэр зыхуэдэр эхрагъэхыгъамэ...

Политикхэм щытхъупсыр кьыдагъэжэх

Челик Хъусен зэи щымыIэу, кьыззэтемыуыбыIэу икIи тхылъымпIэ кьемыджэу сыхьэт псокIэ кьытхуэпсэлъащ. Псалъэ дахэ куэди кьыджиIащ, Тугъэв Джихьан жиIахэмкIи жэуап кьаритыжащ. Абы хэту, **демократ зыкъыгъэIуихынныгъэр** кьышIагъажьэм щыIэтуэ, а Iуэхуэр зэхьэлъытэ-кIуэнэр зи пщэ иралъхьа кьэрал кIуэцI IэхъухэмкIэ министрыр чэнджащэу куэдым щепсэльылIэм КАФФЕД-м кьыщIэпсэлъэну ящIэ. Абы и пщIэ зэрыльытэр кьехьэкIкIэхьэкIэ имыIэу кьыжиIащ абы. Ауэ зы щыуагъэшхуэ ящIащ: Тырку м щыпсэу адыгэхэм я бжьыгъэ зы мелуану кьыгъэльэгъуащ. Ар куэдым я Iэпэм ирашэкIыну хэт щыжьэкIэ, кьыжщэ хьунуц Тырк умрыльэгъэ зэгурыIуэныгъэрэ ильын папщIэ, псом хуэмыдэу Дунейпсо Адыгэ Хасэм и унафэщIэр, адыгэбзэкIэ уэрэ кьыщыгъэпсалъэрэ анэдэлъхубзэр зыхуэдэр эхрагъэхыгъамэ...

Ди жагъуэ зэрыхьунщи, демократ зыкъыгъэIуихынныгъэр Тырк м зэрыщытын хуейуэ кьыщIыIэта щыхъуакIыи, ди щIыхуэхэм я гурагъэIуакъым. Меджлисым (Парламентым) хэт партхэм псоми я ящыкIэ зэхэлъкIэ зэрагъэуIэтэну яхуэзэфIэкIакъым.

ЯпэкIи щыIэ, цIы пхэнж фIащри, хэгъуэгъуэм щыпсэу зы лъэпкъэгъуэм и адрейхэм я щыкIуэ **Курд кьыхуэзэIухынныгъэ** жиIэри, цIыхубэм гъэмэтIыжу щыщIадэзэм **демократ зыкъыгъэIуихынныгъэ** жиIэ. Абы кьикIыр сыт? Зы гурабзэ лъапIэм ущIэбэнын, ущIэзэуну лъапIэм, Iмал имыIэу зы бзэм урипсэлъэн хуейуэ щыткъым. Ауэ бзэ щхьэхуэхуэр, культурэ щхьэхуэхуэр бейнныгъэу зэрыщытыр зыщIыгъэгъунщэн хуейкъым. Ахэр псори хъумэн хуейщ. ЦIыхуэхэр я анэдэлъхубзэ ирипсэлъэнымрэ пэрыуэгъэу ильэс ипlэ-Псалъэ дыдэм зэпадзэм Медлисым хэт партхэр зэрызэгурыIуэ Iэмалхэр зрагъэIуащ. Iуэхуэр абы хуэгъэкIуэнымрэ хущIекъуэуэ хьуар хэтми емыкIу дощ, сыту жыпIэмэ хэгъэгъуэр хуэныкьуэдмократием, **демократ зыкъыгъэIуихынныгъэр** Тырк м зэрыщытын хуейуэ кьыщIыIэта щыхъуакIыи, ди щIыхуэхэм я гурагъэIуакъым. Меджлисым (Парламентым)

ЩIэныгъэлI гъуэзджэ ХьэкIуащэ Андрей

● Пшыхьхэр

ХьэкIуащэ Андрей, КхъуэIуфэ Хьэчим, Карчаевэ Аминэ, Дадэ Суфэдин сымэ пшыхьым хэтщ.

Мэлбахьуэ Iимборэ и цIэр зезыхьэ Лъэпкъ библиотекэм щекIуэкIащ филологие щIэныгъэхэм я докторэ, КъБКъУ-м и профессор, ШIДАА-м и академик, Къэбэрдей-Балъкъэрым щIэныгъэхэмкIэ щыIыхь зиIэ и дзэжьакIуэ ХьэкIуащэ Андрей илъэс 80 зэрырикъум теухуа пшыхь. Абы пыжьыгъэхьэIащ КъБР-м и Правительствэмрэ Парламентымрэ дыкIуэ къащIахэм, и лэжьыгъуэхэм, и пыжьыгъуэхэм, и студентхэмрэ иригъэджахэмрэ. и Iыхьлы-благъэ хэм. нэгъуэщIхэмкI. ЗэIущIэр къыззыгъэпэщащи езыгъэкIуэкIаи Лъэпкъ библиотекэм краеведениемкIэ и къудамэм и унафэщI Гергоновэ Гелэзщ.

КЪЫЗЭХУЭСАХЭМ псалъэ гуапэкIэ захуигъэзащ Лъэпкъ библиотекэм и унафэщIым и кьалэнхэр зыгъэзащIэ **Арзанунц Александрэ**.

- ХьэкIуащэ Андрей ди республикэм пщIэшхуэ зыIыгъ, - жиIащ Арзанунц Александрэ. - Абы хуэзфIэкIащ къызыхэкIа лъэпкъым Iэхуфэ куэд хуиIэжьын. ХьэкIуащэм иригъэджахэм ясхьэкIащ щIэныгъэхэ куэд, зэфIэкIыщхуэ зиIэ щIыхь гуащIафIэхэр. Андрей мы библиотекэр и етIуанэ унэм хуэдэщи, ди гуапэщ зэIущIэр мыбдеж зэрыщекIуэкIыр. Дохьуэхьуэ зыхишхуэ, гукъеуэншэу кУэдрэ псэунэ, лэжьэну.

КъБР-м и Парламентым и УнафэщI Чеченов Ануар и хъуэхъу тхыгъэм кьеджащ абы и чэнджэщзэгъу, ХьэкIуащэм иригъэджащ щIэныгъэхэ куэд, зэфIэкIыщхуэ зиIэ щIыхь гуащIафIэхэр. Андрей мы библиотекэр и етIуанэ унэм хуэдэщи, ди гуапэщ зэIущIэр мыбдеж зэрыщекIуэкIыр. Дохьуэхьуэ зыхишхуэ, гукъеуэншэу кУэдрэ псэунэ, лэжьэну.

КъБР-м и Парламентым и УнафэщI Чеченов Ануар и хъуэхъу тхыгъэм кьеджащ абы и чэнджэщзэгъу, ХьэкIуащэм иригъэджащ щIэныгъэхэ куэд, зэфIэкIыщхуэ зиIэ щIыхь Дадэ Суфэдин, щэнхабзэмкIэ министр Фыз Руслан щIэныгъэлIым кьыззэрехъуэ хъум дыщигъэгъуэзащ абы и къуэдзэ Карчаевэ Аминэ.

Филологие щIэныгъэхэм я доктор **ЩоджэнцIыкIу Нинэ** тепсэлъыхьащ Андрей и гъащIэм. Хьэл-щэным и гугъу щищIым, кьыхигъэщащ Андрей ныбжьэгъу пэж кьыззэрыпхуэхъуфыр, цIыхуфIым и нэщэнэ псори абы зэрыдэпIыгъэр.

- ХьэкIуащэм и творчествэр Iыхьищу зэ хэтщ: ЩоджэнцIыкIу Алий теухуауэ и Iэдакъэм кьыщIэжащ тхыгъэ хьэпэмэт куэд, абы хуэзфIэкIащ ягъэ адыгэ усакIуэхэмрэ узэщIакIуэ хэмрэ я лэжьыгъэр адыгэбзэкIэ гъэзащ. Ар зэрыщIэныгъэм и пащхьэ иритIысхьэн, апхуэдэуи педагогикэмрэ методикэмкIэ Iуэ хушхуэ зэфIигъэкIащ, - жиIащ кьыщIипсальэм филологие щIэныгъэхэм я унафэщIым и кьалэнхэр зыгъэзащIэ **Арзанунц Александрэ**.

- ХьэкIуащэ Андрей ди республикэм пщIэшхуэ зыIыгъ, - жиIащ Арзанунц Александрэ. - Абы щыгъуазэкъым Ленинград дэт консерваторием ягъэкIуа ди хэкуэгъуэр адыгэ литературэм и тхыдэмкIэ Андрей иригъаджэу зэрыщытам. Ар зэрылажьэкIуэщхуэм и фIыгъэу кьызэзиIэ щIыхь гуащIафIэхэр. Андрей мы библиотекэр и етIуанэ унэм хуэдэщи, ди гуапэщ зэIущIэр мыбдеж зэрыщекIуэкIыр. Дохьуэхьуэ зыхишхуэ, гукъеуэншэу кУэдрэ псэунэ, лэжьэну.

КъБР-м и Парламентым и УнафэщI Чеченов Ануар и хъуэхъу тхыгъэм кьеджащ абы и чэнджэщзэгъу, ХьэкIуащэм иригъэджащ щIэныгъэхэ куэд, зэфIэкIыщхуэ зиIэ щIыхь Дадэ Суфэдин, щэнхабзэмкIэ министр Фыз Руслан щIэныгъэлIым кьыззэрехъуэ хъум дыщигъэгъуэзащ абы и къуэдзэ Карчаевэ Аминэ.

Филологие щIэныгъэхэм я доктор **ЩоджэнцIыкIу Нинэ** тепсэлъыхьащ Андрей и гъащIэм. Хьэл-щэным и гугъу щищIым, кьыхигъэщащ Андрей ныбжьэгъу пэж кьыззэрыпхуэхъуфыр, цIыхуфIым и нэщэнэ псори абы зэрыдэпIыгъэр.

- ХьэкIуащэм и творчествэр Iыхьищу зэ хэтщ: ЩоджэнцIыкIу Алий теухуауэ и Iэдакъэм кьыщIэжащ тхыгъэ хьэпэмэт куэд, абы хуэзфIэкIащ ягъэ адыгэ усакIуэхэмрэ узэщIакIуэ хэмрэ я лэжьыгъэр адыгэбзэкIэ щIэныгъэхэм и пащхьэ иритIысхьэн, апхуэдэуи педагогикэмрэ методикэмкIэ Iуэ хушхуэ зэфIигъэкIащ, - жиIащ кьыщIипсальэм филологие щIэныгъэхэм я доктор **БакIуу Хьанджэрий**. - КьыхъэзгъэщIыну сыхуейщ ар илъэс 55-рэ хьуауэ и Iэнатlэм гурэ псэкIэ зэрыпэрытыр. КУэд щыгъуазэкъым Ленинград дэт консерваторием ягъэкIуа ди хэкуэгъуэр адыгэ литературэм и тхыдэмкIэ Андрей иригъаджэу зэрыщытам. Ар зэрылажьэкIуэщхуэм и фIыгъэу кьызэзиIэ щIыхь гуащIафIэхэр. Андрей мы библиотекэр и етIуанэ унэм хуэдэщи, ди гуапэщ зэIущIэр мыбдеж зэрыщекIуэкIыр. Дохьуэхьуэ зыхишхуэ, гукъеуэншэу кУэдрэ псэунэ, лэжьэну.

КъБР-м и Парламентым и УнафэщI Чеченов Ануар и хъуэхъу тхыгъэм кьеджащ абы и чэнджэщзэгъу, ХьэкIуащэм